

Trate so s svojim gradom kraj, kjer je mogoče sožitje različnih kultur

Kaj napovedujejo gradu Cmurek na Tratah

Zdaj ko ima država priložnost poskrbeti za grad na Tratah, kot kaže, ne ve, kaj z objektom, ki že devet mesecev sameva - Je mogoče čezmejno sodelovanje, za katero so zainteresirani sosedje v Murecku?

Zelo pomenljiva in zgovorna je te čase zgodba iz Hrastovca, kjer so hoteli pred leti z grajskih oken odstraniti železne križe, ki so se za še posebno moteče in obenem kruto resnične izkazali ob odpiranju zavoda, pa jim spomeniškovarstvena služba tega ni dovolila. Zdaj ko ima ta skupaj s pristojnimi državnimi ministrstvi priložnost poskrbeti za grad na Tratah, kaže, da ne ve, kaj naj s ponujeno priložnostjo.

Foto: Janko Rath

Devet mesecev namreč mineva, kar je še zadnjih šestdeset stanovalcev Zavoda Hrastovec - Trate zapustilo enoto v obmejnem kraju, grad Cmurek pa kar sameva, in če zanj ne bi poskrbeli v zavodu, bi verjetno že bilo opaziti prve sledi propadanja.

Od septembra lani, ko so iz gradu na Tratah preselili še zadnje duševne bolnike, za prostore skrbi le hišnik.

"Mi smo našo enoto zavoda na Tratah pred desetletjem obnovili in smo svoj odhod iz gradu napovedali že 2001. leta. Res pa je, da smo zadnje stanovalce gradu, ljudi s težavami v duševnem zdravju in razvoju, preselili s Trate v različne bivalne enote in v Hrastovec nekaj mesecev prej, kot smo sprva načrtovali. Obenem smo poskrbeli za vse zaposlene na Tratah in tam zaposlili vzdrževalca, ki skrbi, da grad ne propada. Pozimi smo poslopje tudi ogrevali, da ni prišlo do poškodb zaradi mraza. Pred časom pa smo pristojne v državi obvestili, da svojo prisotnost na Tratah odpovedujemo in bo naš vzdrževalec tam le še do konca avgusta. Eno leto je bilo po naši presoji dovolj, da se na ministrstvu za delo, ki ima ta čas grad še v upravljanju, in ministrstvu za kulturo dogovorijo, kaj z gradom, ki je sicer v državni lasti," pojasnjuje Josip Lukač, direktor Zavoda Hrastovec - Trate, in poudarja, da si v ustanovi, ki v prvi vrsti skrbi za ljudi s posebnimi potrebami, kratkomalo ne morejo privoščiti še daljšega vzdrževanja objekta, ki ga ne uporabljajo več in imajo zato manj denarja za nove, njihovim stanovalcem prijazne projekte.

Grajskih vrat ne smejo zapreti

Že med zapiranjem gradu Cmurek smo zapisali, da si ljudje ob meji želijo, da grad svojih vrat v resnici ne bi zaprl, temveč bi dobro vzdrževani objekt namenili za različne dejavnosti. Postal naj bi tudi kraj sožitja ljudi s slovenske in avstrijske strani meje. Sosedje iz avstrijske občine Mureck in tamkajšnjega društva Lebenshilfe se namreč že dalj časa pripravljajo na sodelovanje, zato so skupaj z občino Šentilj, kjer grad stoji, in Zavodom Hrastovec - Trate že pred letom ustanovili mednarodni iniciativni odbor za ohranitev gradu.

Kot nepridobitna organizacija s statusom društva naj bi deloval tudi Regionalni center Trate, v njegovo delo pa naj bi se vključevali posamezniki in skupine, ki se ukvarjajo tudi z ljudmi s posebnimi potrebami. Grad Cmurek naj bi po tej zamisli postal stičišče podjetniških idej pa shajališče kulturnikov, umetnikov, kulturnih delavcev, prostovoljcev in ljudi dobre volje.

Na Tratah (tako je vsaj navedeno v projektih oživitve gradu) naj bi potekali različni integracijski projekti za ljudi s posebnimi potrebami, tod so svoje mesto videli tudi mladi, grad ponuja možnosti za ureditev

muzeja, organizacijo različnih prireditev in razstav ter pripravo ustvarjalnih, družabnih delavnic in različnih umetniških kolonij.

Bo država zagrabila ponujeno priložnost?

V Šentilju so člani Iniciativnega odbora za Trate že pred skoraj poldrugim letom občini posredovali svoje predloge, kaj storiti z gradom. A ne le z njim, temveč z vsemi kulturnozgodovinskimi objekti, ki na obmejnem območju vse bolj propadajo. Tamkajšnji prebivalci tudi opozarjajo na vsesplošno nazadovanje svojega kraja.

S težavami v obmejni občini Šentilj je državni zbor seznanil tudi poslanec Marjan Pojbič, ki je mnenja, da bi morala država krajem, kjer je vse večja brezposelnost in ob tem še upada število prebivalcev, nameniti posebno razvojno skrb. Poslanec SDS iz Sladkega Vrha je ministra za delo, družino in socialne zadeve Janeza Drobniča povprašal, ali obstajajo projekti za ožvitev gradu in drugih temu podobnih objektov na obmejnem območju, in izvedel, da za grad zdaj še skrbi kurjač vzdrževalec in da bo zanj v prihodnje treba najti primernejšo vsebino, v njegovo oživljanje pa vključiti tudi lokalno prebivalstvo in ljudi onstran državne meje.

Grad - spomenik

"To je lahko tudi spomenik, ki ima več namenov, in zato se bomo povezali s kulturnim ministrstvom. Z njim že načrtujemo sestanek," je napovedal minister Drobnič. In še, da "bi bilo treba pri iskanju ustreznih rešitev vzpostaviti tesno sodelovanje z Avstrijo. Vsekakor pa zagotavljamo, da bomo z grajskim poslopjem ravnali kot dobri gospodarji in ga bomo bodočemu upravljavcu predali v primernem stanju."

Davor Dominkuš z ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je v telefonskem pogovoru pojasnil, da so kolegom na ministrstvu za kulturo že povedali, da sami nimajo nikakršnih ambicij še nadalje upravljati gradu. "Seznaniли smo jih tudi z avstrijskimi pobudami, da so kot sosedje, ki so kulturnozgodovinsko povezani s tem gradom, pripravljene grad Cmurek najeti ali celo odkupiti. Vendar konkretnjšega dogovora o tem, kaj bomo storili z gradom na Tratah, še nimamo. Kot kažejo zadnji pogovori z ministrstvom za kulturo, bodo ti našli čas za skupni sestanek z vsemi zainteresiranimi, tako z občino Šentilj, Zavodom Hrastovec - Trate in nami konec tega meseca," napoveduje Dominkuš in omenja, da se kot možna rešitev kaže predaja gradu v upravljanje občini Šentilj, ta pa naj bi potem nadalje urejala vso zgodbo s Cmurekom in njegovim čezmejnim odpiranjem.

Edvard Čagran je v brošuri o idejnih zasnovah rešitve gradu Cmurek, izšla je pred letom, med drugim zapisal: "Grad Cmurek je izjemna kulturnozgodovinska znamenitost teh krajev, ki predstavlja skupno zgodovino in za katerega država doslej ni najbolje skrbela." Po ukinitvi sedanje dejavnosti, je takrat napovedoval župan Šentilja, "si bomo prizadevali, da se objekt vključi v program ohranitve kulturne dediščine teh krajev". Župan sosednjega avstrijskega Murecka Franz Wieser pa ugotavlja, da bi skupno oživljanje gradu Cmurek pomenilo bogatitev celotne regije na obeh straneh Mure.

V pričakovanju napovedanega sestanka

V občini Šentilj, tako nam je razložila Petra Pucko, ki se tam ukvarja z gospodarskimi zadevami, se skupaj z Iniciativnim odborom za Trateže dalj časa ukvarjajo z razvojem Trat. "V samem kraju je še nekaj objektov kulturne dediščine in tako občani kot občina ne želimo, da bi tudi ta grad v prihodnje sameval in propadal. Zato smo različnim ministrstvom že večkrat pisali in želeli pridobiti informacije o usodi gradu. V juniju tako namerava ministrstvo za delo sklicati sestanek, na katerem naj bi spregovorili o prihodnosti gradu. Dobili smo tudi informacijo, da se oglašajo tuji potencialni kupci gradu, v dogajanje pa se je zdaj vključilo še ministrstvo za kulturo," pravijo v Šentilju.

Slavica Pičerko Peklar